

BESLUT
2025-06-18

Klagande

NN

Det överklagade beslutet

Centrala studiestödsnämndens
(CSN) beslut den 22 april 2025

Saken

Omställningsstudiestöd,
etableringsvillkor

Överklagandenämndens beslut

Överklagandenämnden avslår överklagandet.

Överklagandenämndens beslut får enligt 47 § andra stycket i lagen om omställningsstudiestöd inte överklagas.

Ärendet

NN ansökte den 1 april 2025 om omställningsstudiestöd under perioden den 25 augusti 2025 – den 5 juni 2026.

CSN begärde kompletterande uppgifter från NN bland annat angående frågan om hon uppfyller villkoret om tillräcklig etablering på arbetsmarknaden under fler än de 93 månader av kravet på 96 månader under de senaste 14 åren som CSN funnit vid uppgiftslämnande från Skatteverket.

NN besvarade CSN:s begäran och anförde bland annat följande. Under perioden december 2016 – augusti 2021 frilansade hon inom film-, tv-, och teaterbranschen. Hennes inkomster har därför inte varit jämnt fördelade per månad. Alla arbetsgivare har dessutom olika policyer kring när lön betalas ut. Det är därför svårt för en frilansare att bedömas utifrån månadsinkomst i stället för faktisk arbetad tid, eftersom arbetets natur inte möjliggör en regelbunden månadslön. Hon vill även understryka att frilansare får semesterersättning utöver lönen under arbetsåret, som kompensation för att man tekniskt sett är arbetslös under semestern. Hon begär att hänsyn tas till vissa perioder som hon redogör för, där hon faktiskt arbetade även om inkomstrapporteringen visar något annat. Under mars 2025 arbetade hon och fick lön, men av någon anledning syns detta inte hos Skatteverket. Under maj 2011 arbetade hon också, men eftersom perioden sträckte sig över ett månadsskifte betalades lönen ut först vid nästa löneutbetalning, det vill säga månaden efter. I augusti 2020 arbetade hon på ett långtidskontrakt men fick inte sin lön förrän långt

senare. Av lönespecifikationen framgår vilken period arbetet avsåg, och dessutom anges att hon arbetade 47 dagar under september, vilket inte är möjligt. Hon yrkar därför att delar av de klumpsummor som betalades ut i september och oktober ska hänföras till augusti månad. Även för arbete under juli 2019 och juni 2020 fick hon lönen först månaden efter. Hon har försökt att ta fram ytterligare underlag från sina tidigare arbetsgivare, men har inte lyckats eftersom det gått många år. NN bifogade ett flertal lönespecifikationer, anställningsavtal, arbetsgivarintyg, utbetalningsbesked från Försäkringskassan samt underlag från Skatteverket.

CSN avslog ansökan med följande motivering. Enligt de uppgifter CSN har tillgång till bedömer CSN att NN bara har uppfyllt villkoret om tillräcklig etablering på arbetsmarknaden under 94 månader under de senaste 14 åren. De 14 åren räknas i hennes fall från dagen innan ansökan kom in till CSN, den 1 april 2025. I hennes fall kan arbetsinkomster räknas tidigast från och med år 2014 då hon fyllde 19 år. För att få omställningsstudiestöd måste hon ha haft en arbetsinkomst som överstiger 12,5 procent av inkomstbasbeloppet under minst 96 månader under de senaste 14 åren för att anses vara etablerad på arbetsmarknaden. Vissa typer av ersättningar kan jämföras med arbete men får då räknas med i högst 24 månader. Enligt de uppgifter CSN har tillgång till har hon arbetat i tillräcklig omfattning, haft tillräckliga arbetsinkomster eller annan ersättning under färre än 96 månader de senaste 14 åren. NN har därför inte rätt till omställningsstudiestöd.

NN överklagade beslutet och anförde bland annat att följande. Hon har kompletterat sin ansökan med bevis för olika perioder som styrker att det fanns inkomster även under perioder då Skatteverket saknar inkomstuppgifter. Inom hennes yrkesgrupp finns mycket få fasta anställningar och arbetet består i huvudsak av tillfälliga uppdrag. Med detta i åtanke hoppas hon att hon blir bedömd på ett likvärdigt sätt i förhållande till personer med fasta och regelbundna inkomster. NN bifogade tidigare ingivna handlingar.

CSN överlämnade överklagandet och handlingarna i ärendet samt upplyste om att myndigheten inte funnit skäl att ändra det överklagade beslutet.

Överklagandenämnden inhämtade därefter ett yttrande från CSN, genom dess rättsavdelning, som anförde i huvudsak följande. NN har den 1 april 2025 ansökt om omställningsstudiestöd för studier som inleds den 25 augusti 2025. Arbetsvillkoret i form av etableringsvillkoret ska därmed prövas utifrån om NN haft en tillräcklig inkomst av förvärvsarbete. Ramtiden för etableringsvillkoret ska beräknas från de 14 år som föregått dagen före NN:s ansökan, dock tidigast från och med det kalenderår då hon fyllde 19 år. Ramtiden i hennes fall beräknas därmed från den 1 januari 2014 – den 31 mars 2025. Av uppgifterna från Skatteverket och Försäkringskassan framkommer att NN haft tillräckliga inkomster av förvärvsarbete under sammanlagt 94 månader. CSN har då beaktat 70 månader med tillräckligt höga månatliga inkomster samt tagit hänsyn till att hennes årsinkomst under 2017 och 2018 varit tillräckligt hög för att kunna tillgodoräkna henne ytterligare 24 månader. NN har emellertid anført att hon anser att månadsinkomsterna från Skatteverket inte speglar hennes faktiska arbetstid och hon har redogjort för perioder då hon arbetat, men där inkomster saknas enligt Skatteverkets uppgifter. Frågan i ärendet är således om fler månader än de som CSN redan tagit hänsyn till kan medräknas, och om NN kan

anses uppfylla etableringsvillkorets krav om tillräckliga arbetsinkomster i minst 96 månader. Rätt till omställningsstudiestöd förutsätter att den studerande har haft en visst minsta inkomst av förvärvsarbete i sammanlagt minst 96 månader under en ramtid om 14 år, dock tidigast från och med det kalenderår den studerande fyller 19 år. Bestämmelserna medger inga undantag från detta krav. Det saknas därför utrymme enligt nu gällande bestämmelser som reglerar etableringsvillkoret att ta hänsyn till arbetad tid under månader där inkomsten inte har varit tillräckligt hög. De omständigheter som NN har redogjort för gällande arbetad tid är därför inget som enligt CSN:s mening kan vägas in i bedömningen. Vid prövningen av etableringsvillkoret ska den studerandes inkomst av förvärvsarbete under en kalendermånad uppgå till en viss nivå för att månaden ska kunna tillgodoräknas den studerande. Årsinkomsten får endast användas om det för ett kalenderår inte finns uppgift från Skatteverket som visar inkomst per månad. CSN kan därför inte beakta årsinkomster för tid där det finns månadsvis inkomstuppgifter. Sammanfattningsvis ger underlaget i ärendet stöd för att NN uppfyller etableringsvillkoret i sammanlagt 94 månader under hennes ramtid, den 1 januari 2014 – den 31 mars 2025, vilket är för få för att ge henne rätt till omställningsstudiestöd. CSN anser att det inte går att beakta fler månader än de som redan lagts till grund för hennes beslut om omställningsstudiestöd.

NN har beretts tillfälle att komma in med synpunkter på CSN:s yttrande. Hon inkom därefter med en skrivelse i vilken hon anförde i huvudsak följande. Hon har inkommit med bevis för faktisk arbetad tid och intjänad lön, men CSN:s bedömning uteslutande grundar sig på utbetalningsdatum. Lagtexten är inte anpassad för alla typer av anställningsformer, vilket enligt henne missgynnar en stor andel av arbetsmarknaden. Därmed har inte alla samma förutsättningar att kvalificera sig för omställningsstudiestöd.

Författningsbestämmelser

Lagen om omställningsstudiestöd är ändrad från och med 1 januari 2025. Av övergångsbestämmelserna (2024:1087) till ändringen i lagen om omställningsstudiestöd framgår följande.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2025.
2. Bestämmelserna i 6, 15, 23, 26 och 32 §§ och punkt 2 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna i den nya lydelsen och de nya bestämmelserna i 15 a och 15 b §§ tillämpas första gången i fråga om ansökningar om omställningsstudiestöd som avser studier som påbörjas den 1 juli 2025 eller senare.
3. För ansökningar om omställningsstudiestöd som avser studier som påbörjas före den 1 juli 2025 gäller 6, 15, 23, 26 och 32 §§ och punkt 2 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna i den äldre lydelsen.

Av 6 § lagen (2022:856) om omställningsstudiestöd framgår följande. Omställningsstudiestöd får lämnas till en studerande som uppfyller ett etablerings- och ett aktualitetsvillkor som avser förvärvsarbete i Sverige. Etableringsvillkoret är att den studerande har haft en viss minsta inkomst av förvärvsarbete i sammanlagt minst 96 kalendermånader inom en ramtid om 14 år som kan beräknas tidigast från och med det kalenderår då han eller hon fyllde 19 år.

Aktualitetsvillkoret är att den studerande i sammanlagt minst 12 kalendermånader inom en ramtid om 24 månader

1. har förvärvsarbetat i genomsnitt minst 16 timmar per vecka under var och en av de 12 månaderna, eller
2. har haft en viss minsta inkomst av förvärvsarbete.

Med ramtid enligt andra och tredje styckena avses de 14 år respektive 24 månader som närmast har föregått den dag ansökan om omställningsstudiestöd kom in till Centrala studiestödsnämnden. Om studierna har påbörjats före den dag ansökan kom in beräknas ramtiden i stället från och med dagen före studiestarten.

Förvärvsarbete i ett land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES), i Förenade kungariket och i Schweiz får tillgodoräknas som förvärvsarbete i Sverige.

Även förordningen om omställningsstudiestöd är ändrad från och med 1 januari 2025. Av övergångsbestämmelserna (2024:1096) till denna ändring framgår följande.

1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2025.
2. Bestämmelserna i 4 a, 5, 6-8, 10, 22, 36 och 37 §§ och punkt 2 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna i den nya lydelsen och de nya bestämmelserna i 8 a, 8 b och 16 a §§ tillämpas första gången i fråga om ansökningar om omställningsstudiestöd som avser studier som påbörjas den 1 juli 2025 eller senare.
3. För ansökningar om omställningsstudiestöd som avser studier som påbörjas före den 1 juli 2025 gäller 4 a, 5, 6-8, 10, 22, 36 och 37 §§ och punkt 2 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna i den äldre lydelsen.
4. Den upphävda paragrafen gäller fortfarande för ansökningar om omställningsstudiestöd som avser studier som påbörjas före den 1 juli 2025.

Av 4 a § förordningen (2022:857) om omställningsstudiestöd framgår följande. När ramtiden i enlighet med 6 § fjärde stycket lagen (2022:856) om omställningsstudiestöd ska beräknas från och med dagen före studiestarten ska studiestarten anses vara starten av den period med studier som den studerande ansöker om omställningsstudiestöd för.

Av 6 § förordningen (2022:857) om omställningsstudiestöd framgår följande. Vid prövning av etableringsvillkoret i 6 § andra stycket lagen (2022:856) om omställningsstudiestöd får den studerande under sammanlagt högst 24 månader tillgodoräkna sig inkomst av förvärvsarbete om han eller hon har haft

1. ersättning enligt socialförsäkringsbalken i form av
 - a) föräldrapenningsförmåner,
 - b) graviditetspenning,
 - c) närståendepenning,
 - d) rehabiliteringspenning,
 - e) sjukpenning, eller
 - f) smittbärappenning, eller
2. ersättning till totalförsvarspliktiga som tjänstgör enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt i form av
 - a) dagersättning, eller
 - b) dagpenning.

Det som anges i första stycket gäller också för motsvarande ersättningar i ett land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES), i Förenade kungariket och i Schweiz.

Vid beräkningen av om tid med sådan annan ersättning som anges i 6 § förordningen om omställningsstudiestöd uppgår till sammanlagt högst 24 månader, ska enligt 3 kap. 4 § CSNFS 2022:5 ska alla de månader då den studerande till någon del har fått tillgodoräkna sig inkomst av förvärvsarbete räknas med.

Av 8 § samma förordning framgår följande. Vid prövningen av om den studerande har haft tillräckliga inkomster av förvärvsarbete för att uppfylla etableringsvillkoret eller aktualitetsvillkoret enligt 6 § andra stycket eller tredje stycket 2 lagen (2022:856) om omställningsstudiestöd ska med inkomst av förvärvsarbete avses arbetsinkomster enligt 67 kap. 6 § första stycket inkomstskattelagen (1999:1229).

Inkomster från förvärvsarbete inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES), med undantag för Sverige, i Förenade kungariket och i Schweiz som motsvarar arbetsinkomster enligt 67 kap. 6 § första stycket inkomstskattelagen får tillgodoräknas som inkomst i Sverige.

Av 8 a § samma förordning framgår följande. Vid prövningen av etableringsvillkoret enligt 6 § andra stycket lagen (2022:856) om omställningsstudiestöd ska den studerandes inkomst av förvärvsarbete under en kalendermånad uppgå till en viss nivå för att månaden ska kunna tillgodoräknas den studerande. Den nivån är minst 12,5 procent av det inkomstbasbelopp som gäller under det år inkomsterna intjänats.

Om det för ett kalenderår inte finns inkomstuppgifter om den studerande redovisade per månad i enlighet med 26 kap. 19 a och 19 b §§ skatteförfarandelagen (2011:1244) i arbetsgivardeklarationer får årsinkomsten användas för att beräkna hur många kalendermånader som ska tillgodoräknas den studerande vid prövningen av etableringsvillkoret. Den studerande får i dessa fall tillgodoräkna sig så många månader som det är möjligt att dela årsinkomsten på utan att inkomsten per månad understiger 12,5 procent av inkomstbasbeloppet. Den studerande får dock inte tillgodoräkna sig fler månader under ett kalenderår än det antal månader som rymms inom ramtiden under kalenderåret. Förordning (2024:1096).

Överklagandenämndens bedömning

Frågan i ärendet är om NN uppfyller villkoret om tillräcklig etablering på arbetsmarknaden i minst 96 månader under de senaste 14 åren, dock tidigast från och med det kalenderår då hon fyllde 19 år.

Överklagandenämnden konstaterar att den 1 januari 2025 trädde vissa ändringar i lagen och förordningen om omställningsstudiestöd i kraft som bl.a. innebär att etableringsvillkoret endast ska prövas genom en viss minsta inkomst av förvärvsarbete. Bestämmelserna ska tillämpas för ansökningar om omställningsstudiestöd som avser studier som påbörjas den 1 juli 2025 eller senare. Regeländringen innebär att etableringsvillkoret inte längre kan uppfyllas genom en

viss tid med förvärvsarbete. Eftersom NN:s ansökan avser studier som påbörjas efter den 1 juli 2025 är således de ändrade reglerna tillämpliga.

Av lagens förarbeten prop. 2023/24:168 sid 20 framgår bland annat följande. "Villkoret att den studerande ska vara väl etablerad på arbetsmarknaden för att kunna få omställningsstudiestöd (etableringsvillkoret) ska ändras på så sätt att ett av sätten att uppfylla villkoret tas bort. Hittills har detta villkor kunnat uppfyllas antingen genom att den studerande visar att han eller hon har förvärvsarbetat en viss tid eller att han eller hon har haft en viss minsta inkomst av förvärvsarbete under samma tid. Ändringen innebär att den första möjligheten tas bort. Lagtexten ska också omarbetas redaktionellt så att det tydligt framgår vilka krav etableringsvillkoret respektive aktualitetsvillkoret innefattar. Regeringen bedömer att gränsen bör sänkas när det gäller vilken minsta inkomst av förvärvsarbete som ska krävas under kvalificeringstiden. Det bör inte införas någon särlösning för egenföretagare när det gäller prövningen av arbetsvillkoret".

NN ansökte den 1 april 2025 om omställningsstudiestöd för studier under perioden den 25 augusti 2025 – den 5 juni 2026. Ramtiden för etableringsvillkoret ska därför bedömas från dagen innan NN lämnade in sin ansökan till CSN, den 1 april 2025. Ramtiden i hennes fall beräknas därmed från den 1 januari 2014 – den 31 mars 2025.

CSN har, med stöd av 8 § förordningen om omställningsstudiestöd, inhämtat inkomstuppgifter från Skatteverket och Försäkringskassan. Enligt dessa uppgifter har NN uppfyllt villkoret under 94 av de erforderliga 96 månaderna. Av dessa månader avser 70 månader tillräckligt höga månatliga inkomster. Därutöver har hennes årsinkomster för 2017 och 2018 varit tillräckligt höga för att ytterligare 24 månader ska kunna tillgodoräknas.

NN har i sitt överklagande anfört att hon anser de av Skatteverket rapporterade månadsinkomsterna inte speglar hennes faktiska arbetstid och hon har redogjort för perioder då hon arbetat, men där tillräckliga inkomster saknas enligt Skatteverkets uppgifter.

Vid prövningen av etableringsvillkoret ska den studerandes inkomst av förvärvsarbete under en kalendermånad uppgå till en viss nivå för att månaden ska kunna tillgodoräknas den studerande. Årsinkomsten får endast användas om det för ett kalenderår inte finns uppgift från Skatteverket som visar inkomst per månad. Gällande författningsbestämmelser medger inte heller någon möjlighet till undantags- eller skälprövning vid prövning av etableringsvillkoret.

Överklagandenämnden konstaterar vidare att NN endast uppfyller etableringsvillkoret under 94 månader av kravet på 96 månader, under den aktuella ramtiden. Då har även ersättningar som kan tillgodoräknas som förvärvsarbete enligt 6 § förordningen och 3 kap. 4 § CSNFS 2022:5 beaktats.

Överklagandenämnden bedömer därmed att NN, utifrån det underlag som finns i ärendet, inte gjort sannolikt att hon haft tillräckliga inkomster från förvärvsarbete eller annan ersättning som kan tillgodoräknas som förvärvsarbete i Sverige eller från ett

land inom EES, Förenade kungariket eller Schweiz under minst 96 månader under de senaste 14 åren. NN uppfyller således inte etableringsvillkoret och har därmed inte rätt till omställningsstudiestöd. Överklagandet ska därför avslås.

Beslutet har fattats av Eva Gullfeldt, ordförande, Robert Dalman, myndighetschef, samt ledamöterna Olof Edling, Staffan Ingmanson, Jessica Levin, Jonathan Sjölander, Helena Söderberg och Jenny Twana.

Föredragande: Anna Semenko

Kopia till CSN och CSN:s rättsavdelning